

'Als euthanasie makkelijk wordt, stop ik ermee'

► François Pauwels: 'Na de euthanasie duurt het een uur om opnieuw mezelf te worden. Het liefst ga ik dan iets drinken in het meest banale café dat het dichtst in de buurt is.'

© PN / James Arthur Gekiere

Een serene patiënt. Een familie die zich bij de euthanasie neerlegt. Alle medische handelingen die vlekkeloos verlopen. Zo hoort het. Maar soms loopt het pijnlijk anders, bleek deze week nog uit een relaas van twee zussen. Kan niet, mag niet. Een dokter getuigt over wat kan gebeuren na de vraag: 'Wil jij echt deze spuit om te sterven?'

(NV)

Ergens halverwege het gesprek zal dokter François Pauwels (59) de kern van de zaak uitdrukken. "Euthanasie is een moeilijke taak", zegt hij, terwijl hij even achterover leunt in zijn kabinet in Vilvoorde. "Maar zo hoort het ook. Dit hoort moeilijk te blijven. De dag dat het makkelijk wordt, stop ik ermee." Pauwels is huisarts en sinds 2003 LEIF-arts, momenteel assisteert hij bijna wekelijks bij een euthanasie. En als hij zegt dat het 'moeilijk' is, bedoelt hij vooral dat de zorgvuldigheidsprincipes alles zijn,

en dat er gewikt en gewogen wordt.

"Bij wat er deze week aan het licht kwam, voelde ik plaatsvervangende schaamte. Maar kan ik mij iets voorstellen bij de stresssituaties waarin artsen terechtkomen? Zeker wel. Ook bij mij zijn al kleine dingen voorgevallen, zelfs al is elke euthanasie goed verlopen. Het is al gebeurd dat een baxter niet goed meer doorliep. Of dat een persoon huilde, omdat hij pijn had op de insteekplaats van de naald. Je moet dan goed reageren: dat is in die bewuste zaak die deze week de pers haalde, helaas niet gebeurd. Je moet heel duidelijk en correct communiceren naar de mensen. Dat het eventjes anders loopt en dat de aanwezige artsen een oplossing zoeken."

Harde taal

Is ook niet te onderschatten: de beklemmende sfeer die artsen kunnen aantreffen. "Je weet eigenlijk nooit op voorhand wie er allemaal aanwezig zullen zijn en hoe die mensen zullen reageren. Het is al gebeurd dat bij aankomst een echtgenote mij wijdbeens de weg versperde in het deurgat. Dan ben je even van de hand Gods geslagen. Ik zei: 'U weet waarom ik hier ben. Ik kom voor uw man.' Dan zie je die vrouw het onvermijdelijke beseffen. Haar ogen neerslaan en zeggen, 'kom maar door, dokter'. Dat zijn pakkende momenten."

Want als de dokter ergens op hamert, dan is het wel dat euthanasie de beslissing van de patiënt zelf is. "Als ik ergens binnenkom, zal ik altijd recht naar de persoon in kwestie gaan. Eerst verdient de patiënt al mijn aandacht en moeten de vragen gesteld worden die gesteld moeten worden. 'Wil jij nu echt wel die spuit hebben om te sterven?' Dan pas zal ik mij richten tot de andere aanwezigen en vertellen waarom die persoon

euthanasie wil. Dat is duidelijke, soms harde taal, bijvoorbeeld: 'Jan, heeft om die en die reden beslist om nu, vandaag euthanasie te doen. En jullie hebben daar niets mee te maken.' Ik zie dan soms mensen de wenkbrauwen fronsen: wat komt die rare sjarel hier allemaal zeggen? Maar ik wil dat ze goed weten dat zij niet verantwoordelijk zijn voor die beslissing. Zodat ze niet een jaar later zeggen van 'goh, had ik misschien dát gedaan, hij of zij had langer geleefd'. Dat schuldgevoel wil ik ze besparen.

"Soms zijn er tot 30 mensen bij, en daar heb ik geen enkel probleem mee. Integendeel, ik stimuleer mensen om bijvoorbeeld ook hun beste vrienden uit te nodigen. Soms zit je in een kamertje in een rusthuis waar iedereen net niet binnen kan, zodat men buiten in de gang staat te dringen om erbij te komen." En terwijl de baxter wordt gestoken, moet iedereen dus even weg. "Ze weten dat er niks afschrikwekkends gaat gebeuren. En dan wordt de vraag nog een laatste keer gesteld. En dan nodig ik iedereen uit om dicht bij die mens te staan. Het is de laatste warmte die die persoon nog op deze wereld zal meemaken."

Maar daar ging het fout, bij de euthanasie die deze week de pers haalde: de baxter viel tijdens die laatste precare momenten in het gezicht van de stervende, jonge vrouw. Dokter Pauwels schudt geërgerd het hoofd. Al moeten we wel beseffen dat de accommodatie bij iemand thuis niet is zoals die in het ziekenhuis. "Ik heb ook geen staander mee als een euthanasie thuis gebeurt. Ik vraag aan de mensen een kleerhanger. Die kun je altijd wel ergens aan bevestigen, bijvoorbeeld door een schilderij weg te doen en dat haakje te gebruiken. Ik heb ook al eens een ladder gehaald. In elk geval: je

zorgt ervoor dat die baxter goed hangt. Dat is een kwestie van deskundigheid."

Uitgebreed afscheid

Als alle formele en medische handelingen met zorg zijn uitgevoerd, is het wachten. "Vijf minuten, zes minuten, acht minuten, de tijd die iemand nodig heeft om te sterven", zegt Pauwels. "Je moet dan sereen blijven uit eerbied voor wat gebeurt. Er zijn soms aanwezigen die tijdens die minuten opeens zeggen: 'Het is gebeurd'. Maar gelukkig wachten de meesten af, omdat ze weten dat alleen de arts zoiets kan en mag zeggen. Dat doe je door in de hals te voelen. Het kan gebeuren dat je als arts zo zenuwachtig bent dat het voelen niet goed gaat, omdat je je eigen slagaders voelt kloppen in je vingertoppen. Dan neem je je stethoscoop. Maar je vraagt niet aan anderen om nog eens naar het hart te luisteren, zoals ik deze week las. Dat kun je niet maken."

En dan klinken de woorden. Je vergeet ze nooit meer, als je ze ooit gehoord hebt. 'Mijnheer of mevrouw is sereen mogen overlijden. Op de manier die zij gewenst had. Ik wens u een goede rouw toe.' Dokter Pauwels: "De baxter wordt weggehaald en er worden papieren ingevuld, wat allemaal heel secuur moet gebeuren. Er wordt gemeld dat het om een natuurlijk overlijden gaat. De sfeer blijft doorgaans kalm. Ik neem dan uitgebreid afscheid en geef een knuffel aan de naasten als ik doorga."

Pauwels haalt even diep adem, zoals hij allicht ook doet als hij weer over de drempel stapt. "Ik ben altijd tevreden als een euthanasie goed uitgevoerd wordt. Nadien duurt het een uur om opnieuw mezelf te worden. Want als ik net ben buitengestapt met mijn valiesjes, voel ik me helemaal anders, het is een vreemd gevoel waarin ik alles relativeer. Het liefst van al ga ik met de andere aanwezige arts, soms met de verpleegster erbij, iets drinken in het meest banale café

dat het dichtst in de buurt is."

Krachtige blik

"Ik heb zoveel levenslessen van mijn patiënten opgestoken", zegt dokter Pauwels opeens. "Vooral via de gesprekken die aan de euthanasie voorafgaan. Ja, dan huil ik mee. Dat is een film van het leven, die je samen laat afspelen. Met vragen over hun ziekte natuurlijk, en hun lijden, maar ook: hoe kijk je nu terug op het leven? Wel, ik vind dat heel veel mensen tevreden naar hun leven kijken. Mensen gaan meer naar zichzelf kijken op het einde. En milder zijn.

"Ook bij hun dood zijn de meeste mensen - je zou het misschien niet denken - rustig. En vooral: ze zijn hun eigenste ik. Er zijn mensen die zingend de wereld afgaan. Mopjes zitten te vertellen. (glimlacht) Wat mij altijd bijzonder opvalt, is de ontegenwoordige schoonheid van die mensen. Nochtans zijn hun lichamen vaak mager en uitgeput, door ziekte. Maar ze vertrekken met een krachtige blik, een mooie stem, een liefdevolle aanraking. De kern van hun wezen."